

MEDYA KOMİTESİ

Çalışma Rehberi

1. Algoritmaların Gücü
2. Yapay Zeka ile İçerik Üretimi
3. Dijital Bağımlılık ve Gençlik
4. Sosyal Medya Gerçeklik Algısı

BELX TFL

İÇİNDEKİLER

Giriş

- Komitenin Amacı
- Moderatörlerden Mektuplar

Yapay Zeka İle İçerik Üretimi

- Yapay Zeka İle Nedir?
- Yapay Zeka İle Üretilen İçerikler
- Yapay Zekanın Medyaya Etkileri

Algoritmaların Gücü

- Algoritmaların Nedir?
- Algoritmaların Faydaları - Riskleri

Dijital Bağımlılık Ve Gençlik

- Dijital Bağımlılık
- Sosyal Medyanın Gençlere Etkileri
- Siber Zorbalık

Sosyal Medya ve Gerçeklik Algısı

- Dijital Kimlik Oluşturma

- Sahte Haberler
- Influencer Kùltürü

Tartışma Soruları

- Medya Okuryazarlığı
- Platformların Sorumluluğu
- Gençlerin Korunması

Kaynakça

Komitenin Amacı:

Medya Komitesi, teknolojinin hızla büyüdüğü ve dijital platformların günlük yaşamın bir parçası olduğu şu günlerde medyanın etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Günümüzde insanlar haber alma, iletişim kurma, eğlenme ve bilgiye ulaşma süreçlerini dijital platformlar aracılığıyla sağlar. Bu durum, medya teknolojilerinin sunduğu fırsatların yanı sıra çeşitli etik, sosyal ve psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. Komitenin temel hedeflerinden biri, katılımcıların medya içeriklerini rahatça tartışmak ve dijital okuryazarlık konusunda farkındalık oluşturmaktır. Bunun yanı sıra delegelerden, teknolojik gelişmelerin toplumsal etkilerini analiz etmeleri, ortaya çıkan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmeleri ve dijital dünyanın daha güvenli, etik ve bilinçli bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayacak fikirler üretmeleri beklenmektedir.

Moderatörlerden Mektup:

Sevgili Katılımcılar,

BEL x TFL alıştayı Medya Komitesi'ne hepiniz hoş geldiniz.

Biz, bu komitenin moderatörleri olarak sizlerle birlikte olacağız.

Öncelikle, bu komiteyi tercih ettiğiniz için teşekkür etmek istiyoruz.

Bu süreç boyunca sizlerden mükemmel konuşmalar yapmanızı değil, fikirlerinizi özgürce paylaşmanızı, soru sormanızı ve tartışmalara aktif olarak katılmanızı bekliyoruz. Farklı düşüncelerin bir araya geldiği, herkesin kendini rahatça ifade edebildiği bir ortam oluşturacağımıza inanıyoruz.

Umarım bu alıştay boyunca hem yeni şeyler öğrenir hem de keyifli anılar biriktirirsiniz. Sizlerle tanışmayı ve ortaya koyacağınız fikirleri dinlemeyi sabırsızlıkla bekliyoruz.

Hepinize şimdiden bol şans ve başarılı bir komite diliyoruz.

Sevgilerle,

Egemen Erkan Ve Elif Didem Kılınç

Medya Komitesi Moderatörleri

YAPAY ZEKA İLE İÇERİK ÜRETİMİ

- 1) Kullanıcıların bir içeriğin yapay zekâ tarafından üretildiğini bilme hakkı var mıdır? Böyle bir zorunluluk şeffaflığı artırırken içeriklerin değerlendirilme biçimini nasıl etkileyebilir?
- 2) Yapay zekâ destekli içerik üretimi, yaratıcılığı geliştiren bir araç mı yoksa özgün düşünme becerisini zayıflatan bir kolaylık mı sunmaktadır? Yapay zekâ ile üretilen içerikler özgün ve değerli sayılabilir mi?
- 3) Yapay zekâ ile üretilen içerik miktarının hızla arttığı bir medya ortamında, bireylerin güvenilir bilgiye erişimini korumak için hangi doğrulama mekanizmaları geliştirilmelidir? Bilginin doğruluğunu kimler ve nasıl denetlemelidir?

Yapay Zeka Nedir?

Yapay zeka insan istihbarat süreçlerinin makineler, özellikle de bilgisayar sistemleri ile simülasyonudur. Bu süreçler arasında öğrenme (bilgi edinme için bilgi ve kuralların edinilmesi), mantıksallaştırma (yaklaşık sonuçlara ulaşmak için kuralları kullanarak) ve kendini düzeltme yer alır. Yapay zekanın özel uygulamaları, uzman sistem konuşma tanıma ve suni görme içerir. Yapay Zeka, daha sonra bölgenin başlıca araştırmacıları olan Dartmouth ABD'de 1956 yazında katılan bir

toplantıda doğdu. Toplantının hazırlığı için, J. McCarthy, M. Minsky, N. Rochester ve CE Shannon, "yapay zeka" teriminin ilk kez ortaya çıktığı bir öneri taslağı hazırladılar. Görünüşe göre bu isim J. McCarthy'nin emriyle verildi. Yapay zeka artık birçok işlemi ve çeşitli uygulamaları içeren bir isim. Yapay Zeka esasen iki alana ayrılır: Makine Öğrenimi ve Derin Öğrenme.

Makine Öğrenimi Nedir?: Makine Öğrenimi "örnekler ve verilerden öğrenilen algoritmaları birleştirir". Bu, "örnek olarak sunulan veri kümelerindeki değerleri tahmin etmeyi" mümkün kılar. Sonuç: Sonuçların kalitesi, öğrenme sistemine verilen verilerin kalitesine bağlıdır. • Denetimli öğrenme, sistemi öğrenmek ve doğru cevabı vermek için örnekler sağlar. Bu tür Yapay zeka, video içeriğini tanımlamak, bir evin geçmişe dayanan satış fiyatını tahmin etmek veya tıbbi riskleri tahmin etmek için kullanılır.

Derin Öğrenme Nedir?: Derin öğrenme, bir teknolojinin ham verilerden öğrenme kabiliyetine

dayanır. Kelime işleme, sesli veya yüz tanıma; uygulamalar çok sayıdadır. Yann LeCun ve Geoffrey Hinton, bu alandaki biyolojik nöronlardan esinlenen sinir ağlarını kullanan iki önde gelen uzman. Bu sayısal nöronlar çeşitli şekillerde bağlanabiliyorsa, sinir ağları çoğu durumda üst üste bindirilmiş katmanlardan oluşur. Sinir ağı bir görüntünün içeriğini tanımak üzere eğitilir. Sonuçlara bağlı olarak, her bir nöron arasındaki "bağlantı kuvveti" düzeltilir. Böylece, sinir ağı, daha fazla tanıma hatası yok olana kadar mükemmelleştirildi. Cigref kılavuzunda "Derin Öğrenme çok güçlü ama aynı zamanda çok pahalı" diyor. "En önemli sınıflar için tutulmalı ve daha düşük bir maliyetle yeterli sonuca neden olabilecek diğer makine öğrenme algoritmaları kullanılmalıdır." Yapay zeka makine öğrenmeye kaynıyor ve derin öğrenme Olivier Ezratty'yi yeni bir blog yazısında uyarıyor. "Yapay zeka nın geniş alanı, sembolik Yapay zeka, mantıksal programlama ve kural motorları da dahil olmak üzere diğer teknikleri de içeriyor ve haber derin öğrenme etrafında çınlaması nedeniyle bunları susturdu Bu bir sınırlamaları vardır: En iyi Yapay zeka çözümleri sık sık çeşitli teknikleri

birleştirip bir araya getiriyor "Dedi.

Yapay Zeka İle Üretilen İçerikler:

Metin İçerikleri:

Haber Metinleri: Haber metni üretimi içinde bulunduğumuz dijital ve teknolojik çağın koşullarına göre çeşitlilik göstermekte ve bu çeşitlilik her an her yerden ulaşılabilir olmaktadır. Bugün geleneksel medya, haber üretimi ve gazetecilik kavramlarının yanı sıra dijital medya ve sosyal medya kanallarında haber metinleri üretilmeye başlandığını ve yaygın şekilde kullanıldığını söylemek mümkündür. Her ne kadar Yapay zeka araçları ile haber üretiminin birçok haber türünde kullanıldığı söylenebilse de çoğunlukla açık ve net ifadelerin yer aldığı, kalıp cümlelerin tekrar ettiği hava durumu, borsa haberleri, spor müsabakaları veya seçim sonuçlarının yer aldığı türden haberlerde tercih edildiği ifade edilebilir (Vogler, Eisenegger, Fürst, Udris, Ryffel, Rivière, Schäfer Mike, 2023: 34; Graefe ve Bohlken, 2020). Bunun sebebi olarak bu tür haberlerde

bilginin genelde kısa, öz ve yorumsuz bir şekilde aktarılması dolayısıyla düzenleme gerektirmemesi olarak görülebilir. Nitekim ideolojik birtakım görüşlerin dahil olduğu haber metinlerinde yorumlara yer verilmektedir. Bu da, hızlı bir şekilde oluşturulması gereken haber metninin zamandan tasarruf etmek adına Yapay zeka kullanılmadan, doğrudan ele alınması anlamına gelebilir. Bu durumda Yapay zeka yardımı ile oluşturulan haber metninin tekrar düzenlenmesi gerekecektir. Dolayısıyla, haber üretiminde her ne kadar haber üreticisinin ve/veya bağlı olduğu kuruluşun görüş ve tercihleri haber üretiminde etkili olsa da Yapay zekanın kullanım alanının da göz ardı edilemeyecek kadar geniş olduğu söylenebilir. Hal böyleyken, gazetecilik ve habercilik kavramlarının yaşadığı dijital dönüşümü takip etmek ve bu yeni dönüşüme uyum sağlamak kaçınılmaz bir hal almıştır

Akademik Metinler: ChatGPT sahip olduğu büyük veri tabanları sayesinde, farklı konulara yönelik farklı görüşlerden derlediği içerikler sunmasına rağmen yukarıda işaret ettiğimiz örneklerde görüldüğü üzere

tamamen önyargısız ve mutlak doğrulukta bir karar verme mekanizmasına sahip değildir. ChatGPT'nin basit mantıksal çıkarımlarda dahi ilk başta yanlış sonuç vermesi ve ardından kendini düzeltmesi düşünüldüğünde, yeni öğrenmek istediğimiz bir konuda ona nasıl güveneceğiz? Tasarımcılarının hangi niyetle nasıl programladıklarını bilemeyeceğimiz Yapay zekanın sahip olduğu politikalarının ne dereceye kadar sürdürülebileceğini de zaman gösterecektir. Yine de daha adil ve güvenilir sonuçlar elde etmek için Yapay zekanın karar mekanizmasının şeffaflığı artırılarak kullanıcıların anlayabileceği bir şekilde açıklanabilir. Bu sayede kullanıcılar Yapay zekanın, daha özelde Chat GPT nin, nasıl çalıştığını daha iyi anlayabilir ve verdiği cevapları kendileri değerlendirebilir. Bu bağlamda, ChatGPT'nin içerik üretiminde insan etkileşiminin artırılması da bir çözüm olabilir. Kullanıcıların Chat GPT nin ürettiği içeriklere daha fazla müdahale etmeleri ve bu süreçte daha fazla kontrol sahibi olmaları, önyargıların azaltılmasına ve içeriğin kişiselleştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu durum, kullanıcıların Yapay zeka ile daha yakın bir etkileşim

içinde olmalarını sağlarken aynı zamanda üretilen içeriğin doğruluğunu ve güvenilirliğini artıracaktır. (Örnekler KAYNAKÇA kısmında belirtilmiştir.)

Görsel Ve İşitsel İçerikler:

Deepfake içerikler: Deepfake, bir kişinin, surat ifadelerini gelişmiş bir yazılım kullanılarak görsel ve sesli içerik olarak manipüle edilme işlemi olarak tanımlanabilir. Deepfakes, daha çok görsel-işitsel manipülasyonun bir bileşenidir. Görsel-işitsel manipülasyon, medyanın yorumunu etkilemek için herhangi bir sosyoteknik araçtır.(Paris ve diğerleri, 2018, s.1). Deepfake, bir yüz ifadesinin başka bir yüz ifadesine belli bir amaç doğrultusunda eklenmesi işlemidir (Nguyen ve diğerleri, 2019, s.1). Deep fake, gerçek insanların video ve ses kayıtlarına yüzler ve sesler eklemek için makine öğrenme algoritmalarından yararlanır ve gerçekçi taklitlerin yaratılmasını sağlar. Daha basit ifade etmek gerekirse, teknoloji “ses yaratmayı mümkün kılar ve gerçek insanların asla söylemedikleri veya yapmadığı şeyleri söyleyip yaptıkları videolardır (Siekierki, 2019,

s.1). Deepfake'in ilk geliştiricisinin bir yazılım mühendisi olduğunu belirtmek önemlidir. Ancak, deepfake yazılımının yaratılmasında kullanılan Google ve NVidia gibi yazılım şirketlerinin açık kaynaklı olmasının da payı büyüktür. Geliştirme süreci, hesaplama parametreleri ve algoritmaları hakkında teknik bir bilgi birikimine ihtiyaç duyulmaktadır

Medya İçerikleri Ve Sentetik Medya: Yapay zekâ (Yapay zeka), insan zekâsı gerektiren görevleri yerine getirebilen ve verilerden öğrenerek kendini adapte edebilen makineler yaratmaya odaklanan geniş bir bilgisayar bilimi alanıdır (Göde ve Kalkan 2023: 25; Wang 2019: 14). Bu alandaki gelişmeler, sentetik medya olarak adlandırılan yeni bir medya türünü ortaya çıkarmıştır. Sentetik medya, Yapay zeka teknolojileri kullanılarak kısmen veya tamamen oluşturulan ya da manipüle edilen, gerçek olayları veya bireyleri doğru bir şekilde tasvir etmeyen her türlü görsel-işitsel içeriği ifade eden şemsiye bir kavramdır (Twomey vd. 2023: 22; Yurdigül ve Yıldırım 2021: 107). Bu şemsiye altındaki en bilinen alt türlerden biri olan deepfake ise “derin

öğrenme" ve "sahte" kelimelerinin birleşiminden türemiş olup, bir kişinin yüzünü veya sesini, o kişinin söylemediği veya yapmadığı şeyleri yapmış gibi göstermek amacıyla başka bir içeriğe son derece gerçekçi bir şekilde entegre edilmesiyle oluşturulan videoları tanımlar (Meneses 2024: 220). Bu teknolojilerin temelinde, özellikle "üretken çekişmeli ağlar" gibi derin öğrenme modelleri yer almaktadır (Han 2023: 86). Bu modellerin erişilebilir hale gelmesi içerik üretimini "demokratikleştirmiş" (Ruiz vd. 2023) ancak bu durum beraberinde ciddi etik sorunları da getirmiştir.

Yapay Zekanın Medyaya Etkileri

Sentetik medya, doğası gereği bir "çift kullanımlı teknoloji"dir (Corsi vd. 2024). Bu çift yönlülük bir yandan sanat, eğitim ve eğlence gibi alanlarda yaratıcı fırsatlar sunarken diğer yandan dezenformasyon, mahremiyet ihlali, itibar zedeleme ve toplumsal kutuplaşma gibi ciddi riskler barındırmaktadır Bu yeni medya ekosistemiyle en yoğun

etkileşim içinde olan grup, dijital teknolojilerle iç içe büyümüş “dijital yerliler” olarak tanımlanan Z kuşağıdır. Bu kuşağın medya tüketim alışkanlıkları, önceki nesillerden belirgin şekilde farklılaşmaktadır. Geleneksel medya yerine bilgiyi ağırlıklı olarak Instagram, X (Twitter) ve TikTok gibi sosyal medya platformlarından edinen Z kuşağı, hızlı, görsel ağırlıklı ve kısa formatlı (short-form) içerikleri tercih etmektedir (Elkatmış 2024; Suwana vd. 2020). Bu durum, gençlerin bilgiye erişim süreçlerinin büyük ölçüde sosyal medya platformlarının algoritmaları tarafından şekillendirilmesine yol açmakta ve onları birer “yankı odası” veya “filtre balonu” içine hapsetme riski taşımaktadır . Ancak bu olgular tesadüfi olmayıp, bireylerin kararları ve bilgi akışı üzerinde kontrol sahibi olan ve kamuoyunu yönlendirebilen bir “algoritma tiranlığı”nın doğrudan bir sonucudur . Bu algoritmik kontrol mekanizması, aynı zamanda küresel bir güç dinamiği olan ve teknolojik bağımlılıklar yaratarak geleneksel sömürgeci hiyerarşileri yeniden üreten “dijital sömürgecilik” çerçevesinde işlemektedir (Yılmaz 2025).

ALGORİTMALARIN GÜCÜ

- 1) Kullanıcıların karşılaştıkları içeriklerin neden önerildiğini bilme hakkı var mıdır? Algoritmaların çalışma prensiplerinin tamamen açıklanması güveni artırır mı, yoksa yeni sorunlar mı ortaya çıkarır?
- 2) Algoritmaların izlenme, beğeni ve etkileşim odaklı çalışma sistemi, dijital medyada sansasyonel içerikleri öne çıkarırken nitelikli ve toplumsal fayda odaklı içeriklerin görünürlüğünü azaltmakta mıdır? İçerik üreticilerinin yalnızca algoritmaların beklentilerine göre değil, etik değerler, yaratıcılık ve kamu yararı doğrultusunda üretim yapabilmesi için platformların keşfet ve öneri politikaları nasıl yeniden düzenlenmelidir?
- 3) Dijital platformların kullanıcı davranışlarını analiz ederek topladığı büyük veri miktarı, bireysel mahremiyet ve dijital özgürlükler açısından hangi riskleri ortaya çıkarmaktadır ve algoritmik veri kullanımının daha güvenli, etik ve kullanıcı haklarını koruyan bir yapıya kavuşabilmesi için hangi yasal ve teknolojik düzenlemeler geliştirilmelidir?

Algoritma Nedir?

Algoritma, sonlu bir işi tanımlamada kullanılan, açık bir şekilde tanımlanan ve sıralı aşamalardan oluşan yapılara denmektedir. Algoritmalar programlamanın tasarımında faydalanılan ve programın geliştirilmesi için gereken aşamaların kendi dilimize uygun bir biçimde anlatıldığı

yapılardır. Algoritmalar sadece bilgisayarlarla ilgili değildir. Müzik nasıl insan ruhuna değen evrensel bir dil ise, algoritma da sorunları çözmeye yönelik kullanılan evrensel bir dil olmuştur. Algoritmalar düşünme adımlarının ortaya konuluş şeklidir. Çünkü algoritmanın yapısı kullanıcı düşüncesini ifade eden bir bilgisayar geometrisidir. Sosyal medyada ise sosyal medya kanalları üzerinden derlenen veriler ile çeşitli algoritmalar kullanılarak sosyal medya analitiği çalışmaları yapıldığı olarak karşımıza çıkar. Bu çalışmaların ortak amacı sosyal medya verileri ile anlamlı bilgiler ortaya çıkartarak sosyal, ekonomik, politik ve daha birçok alanda değer yaratabilmektir. Literatürde sosyal medyadan derlenen -yapısal olmayan- metin verilerinin analizinde duygu analizinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Duygu analizi de disiplinler arası bir konu olduğu için, hem teknik yani sınıflandırma algoritmalarının geliştirilmesi gibi çalışmalar, hem de analiz çıktılarının kullanılabilirdiği sosyal bilimler ve sağlık alanlarında yapılan çalışmalar karşımıza çıkmaktadır

Algoritmaların Faydaları - Riskleri

Yapay zekâ ve karmaşık hale gelen algoritmalar hayatımızı her zamankinden daha fazla etkilemektedir. Özellikle bilgisayar donanımındaki gelişmeler nedeniyle, bazı Yapay zeka algoritmaları şimdiden uzman insanlardan daha iyi performans göstermektedir. Yapay zekâ dünyamızı değiştirmektedir. Yoksa bunu çoktan yaptı mı? Pek çok insan yapay zekâ teknolojisinin durumunu bilmemektedir. Bazıları için, Yapay zeka denilen kavram bir gelecek vizyonu iken bazıları da ne olduğu ve ne işe yaradığı hakkında hiçbir fikre sahip değildir. Gerçekte ise Yapay zeka günümüzde günlük hayatın pek çok alanında artık yer edinmiş durumdadır. Uygulama alanları büyümeye devam ederek, Yapay zeka performansı artmaktadır. Özellikle, ilgili algoritmaların kendilerini daha da büyük ölçüde insanüstü bir seviyeye kadar optimize etmeleri beklenmektedir. Bu teknolojik ilerlemenin bizi tarihte eşî benzeri görülmemiş etik zorluklarla karşı karşıya bırakması muhtemeldir. Oldukça az sayıda uzman, Yapay zeka nin küresel fırsatlara ek olarak, örneğin uzun süredir hafife alınan nükleer teknolojiyi aşarak küresel riskler de oluşturduğu görüşündedir. Bu çalışmada, Yapay zeka tanımlanıp, hangi alanlarda kullanıldığı, hangi faydaları ve riskleri barındırıldığı açıklanmaya çalışılacaktır.

DİJİTAL BAĞIMLILIK VE GENÇLİK

- 1) Sosyal medya ve dijital platformların gençlerin dikkat süresi üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, bu etkilerin olumsuz sonuçlarını minimize etmek için alınabilecek önlemler nelerdir?
- 2) Dijital bağımlılıkla mücadelede sorumluluk öncelikle bireye mi, aileye mi, eğitim kurumlarına mı yoksa platformlara mı aittir? En etkili müdahale modeli hangisidir? Bu müdahale yolunu geliştirmek için nasıl adımlar atılabilir?
- 3) Dijital çağda kullanımın "Bağımlılık" olarak nitelendirilebilmesi için önemli olan geçirilen süre mi, yoksa bu sürenin nasıl kullanıldığı mıdır? Yoğun teknoloji kullanımını ile bağımlılık arasındaki fark nasıl belirlenebilir? Sağlıklı dijital kullanımın ölçütleri nasıl belirlenmelidir?

Dijital Bağımlılık

Dünya genelinde bilgisayar kullanımının ve internet ağına erişimin yaygınlaşması sonucunda teknolojik araç-gereç ve ortamların bireylerde bağımlılık yarattığı, farklı düzey ve türlerde davranış bozukluklarına yol açtığı belirlenmiştir. Bilgisayarların yaygın olarak kullanılması ve internet ağına erişimin her yerden sağlanması sonrasında bireylerin teknolojiye yönelik

bağımlılık yaşadığı ve çeşitli davranış bozuklukları sergilediği belirlenmiştir. Bu bağımlılık ilk başta internet bağımlılığı olarak tanımlanmıştır (Yang & Tung, 2007). Ancak süreç içerisinde teknolojiye yönelik telefon, sosyal ortam, facebook bağımlılıkları gibi pek çok farklı bağımlılık türü ortaya çıkmış ve günümüzde bu bağımlılıklar dijital bağımlılık adı altında engellenmiştir (Shaw & Black, 2008). Dijital araçların var olduğu bir ortamda bulunulması aşinalığı sağlamak ve bu durum da bireyin dijital bağımlılık yaşamada etkili olmaktadır. Genel olarak 1980 sonrası dünyaya gelen bireyler dijital araçların kullanıldığı bir ortamda yetiştikleri için “Dijital Yerliler” olarak adlandırılmaktadır. Daha önce doğan ve dijital araçları etkin bir şekilde kullanma becerisine sahip olan bireyler ise “Dijital Göçmenler” olarak tanımlanmaktadır (Prensky, 2001). Dijital yerliler arasında da özellikle 2000 yılından sonra doğanlarda dijital araç-gereç ve ortamların daha yaygın kullanıldığı ve neredeyse doğdukları andan itibaren bu araç-gereç ve ortamlarla tanıştıkları için önceki nesillere göre dünyayı algılama ve yorumlamalarında farklılıkların ortaya

çıkıtığı belirtilmektedir. Bu neslin dijital araçlarla donatılmış bir gerçekliğin içinde yaşamayı gerçek yaşama tercih ettiği ve bunun normal olduğunu düşünödüğü, teknolojik araç-gereç kullanımında üst düzey beceriye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda dijital yerlilerin dijital göçmenlere göre dijital araç-gereçlere ilişkin tutum, davranış, bağımlılık, bağımlılık düzeyi, sanal gerçeklik algılamaları vb. pek çok konuda farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Eşgi, 2013). Dijital araçlara yönelik bağımlılık türleri: televizyon, bilgisayar, tablet, telefon gibi araçlara; internet, facebook, sosyal medya, sanal alışveriş gibi ortamlara yönelik olmak üzere iki alt kategoride ele alınmaktadır (Shaw & Black, 2008). İnternet bağımlılığı, teknolojiye yönelik bağımlılıklar arasında ilk olarak tanımlanan ve kriterleri belirlenen bağımlılık türü olup (Young, 1996), bireyi fiziksel ve psikolojik olarak etkilediği için davranışsal dürtü bozuklukları içinde değerlendirilerek ele alınmaktadır.

Sosyal Medyanın Gençlere Etkileri

Teknolojinin gelişmesi ile teknoloji toplumu meydana gelmiştir. Teknoloji toplumu özelliğinden beri sosyal medya toplumların hayatına girmiş ve gün geçtikçe etkisini büyütülmüştür. Özellikle de gençlerin ilgi odağı olmuştur. Gençler zamanlarının çoğunu sosyal medya içinde geçirmeye başlamış olmasından dolayı sosyal medyanın etkisi artmıştır. Sosyal medyanın her ne kadar bilgi almak, yeni arkadaşlıklar edinip sosyalleşmek, eğitim gibi fonksiyonları olsa da olumsuz örnek olarak, gençlerin düşünce ve değer yapılarını değiştirebilecek fonksiyonları da vardır. Özellikle de okul çağında olan ergenlerin, zamanlarının büyük bir kısmını sosyal ağlar içerisinde geçirmesinin büyük ölçüde zararlı etkileri vardır. Günlerinin çoğunu burada geçiren ergenlerin düşünce yapılarının yeni oluştuğunu, düşünce ve değer yapıları da bununla bu ortamdan tabii olarak menfi olarak etkilenecektir. Zamanlarının çoğunu bu ağlarda geçiren ergenlerin düşünce ve davranışlarının ne düzeyde etkilendiği sorusu akıllara gelmektedir. Günümüzde oldukça yaygınlaşan sosyal medya, eğitimden eğlenceye platformlarına kadar yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bu durum da sosyal medyayı

kullanımını mecburi hale getirmektedir. Sosyal medya kullanım yaşının oldukça düşmesi ile, kullanıcıların özellikle ergenlerin karşısına çıkan içeriklerden etkilenmeleri, düşünce ve değer yapılarının farklılık göstermesi kaçınılmaz olmaktadır. Gerek ailelerine gerekse çevresine karşı tutumlarını da büyük ölçüde sosyal medyada karşılaştığı, maruz kaldığı içerikler belirlemektedir. Sosyal medyanın bilinçsiz bir şekilde kullanılmasının sonucunda değerler de ciddi oranda etkilenmektedir. Değerlerimiz, fertler arasındaki ortak kurallar olarak kabul edilen yaşama anlayışı ve felsefesidir. Değerlerin zedelenmesi, bireyler arasındaki münasebetlerin aksaması, toplumdaki kuralların bozulması, toplumun artık eskisine göre daha sağlıklı hareket etmesine sebebiyet verecektir. Bir şirketteki kuralların yavaş yavaş bozulması halinde, o şirketteki çalışanların disipline edilmesi konusunda ciddi oranda meseleler yaşanması ile şirketin zarar görmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu örneği Toplumun değerleriyle olan ilişkilerinin değişmesi konusu ile bağdaştırabiliriz. Değerler; toplum içi yaşayışı organize edici rolünden dolayı fertler ve onların bir

araya gelerek oluşturdukları toplumlar için büyük önem arz etmektedir (Özensel, 2003). Bu kurallar, 12 toplum içinde yazılı olmayan; gelenek, adet, değer diye adlandırılan unsurlardır. Her fert kendisinden önceki gelen kuralları yani değerleri yaşatarak kendisinden sonraki gelecek nesillere aktarmak zorundadır. Zincir arasında kopukluk olduğu zaman gelecek zincirleri de yani nesilleri de etkileyecektir. Günümüzde gençlerin düşünce ve değerler yapısının bozulması, geleceğimizi menfi olarak ciddi oranda etkileyecektir. Fertlerin toplumun içindeki hareketlerinden konuşma üslubuna kadar olan davranışların doğruluğu, benimsenmiş olduğu değerlere göre şekillenmektedir. Sosyal medyanın içinde büyüyen çocukların düşünce ve değerlerinin de sosyal medyaya göre şekillenmesi kaçınılmaz olacaktır.

Siber Zorbalık

Bir kişinin, bir başka kişiyi kasıtlı ve düzenli olarak rahatsız etmesi, zarar verme amacını taşıyan eylemlerde bulunması, incitmesi ya da korkutması olarak

tanımlanabilecek zorbalık, bugün özellikle sosyal medya mecralarında yoğun bir biçimde yaşanmaktadır. Dijital platformlar, dijital ortamlar ve sosyal medya mecraları aracılığıyla rahatsızlık verme eylemi olarak tanımlanabilecek olan siber zorbalık, özellikle gençler arasında daha sık gözlemlenmektedir.

Siber zorbalık örnekleri:

- Sosyal medyada bir başkasının rahatsızlık verici görüntülerini yayınlamak
- Bir başkası hakkında yalan ya da uydurma haberler yaratmak ve bunları yaymak
- Bir başkasının özel ya da mahrem bilgilerini sızdırmak
- Tehdit mesajları yollamak, hakarete varan ifadeler kullanmak
- Anonim hesaplardan taciz etmek, rahatsızlık vermek
- Bir başkasının hesaplarını ele geçirmek bu hesaplardan uygunsuz yayınlar yapmak
- Bir kimseyi ısrarla takip etmek

Siber zorbalık hangi yaş grubunda gözlemlenirse gözlemlensin ruhsal, psikolojik ve duygusal sorunlara neden olabilecek bir durumdur. Özellikle gençler arasında yaşanan zorbalık örnekleri, pek çok gencin hayatını karartmaktadır. Bu durumda hem ebeveynlerin hem de gençlerin dikkatli olması gerekir. Siber zorbalık göz ardı edilemeyecek kadar ciddi bir sorun ve aynı zamanda bazı durumlarda suç teşkil etmektedir.

SOSYAL MEDYA VE GERÇEKLİK

ALGISI

- 1) Sosyal medyada sunulan idealize edilmiş yaşamlar ve popülerlik kültürü, gençlerin gerçeklik algısını, öz değer anlayışını ve kimlik gelişimini nasıl şekillendirmektedir? Bu algının yol açtığı sorunlarla mücadele etmek için hangi politikalar ve uygulamalar geliştirilmelidir?
- 2) Sosyal medya platformlarının bireylere kendilerini istedikleri şekilde sunma imkânı vermesi, kimlik özgürlüğünü güçlendiren bir fırsat mı yoksa gerçek kimlik ile sanal kimlik arasındaki sınırları belirsizleştiren bir risk mi oluşturmaktadır? Dijital kimlik oluşturma süreçlerinde bireysel özgürlükler ile toplumsal sorumluluk arasında nasıl bir denge kurulmalıdır?

Dijital Kimlik Oluşturma

Günümüzde, sabah uyanılan andan akşam yatıncaya kadar devam eden süreçte, sanal sistemin önemli bir hakimiyeti yaşanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin sunduğu etkiler hayatın her alanında ve hatta vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Artık dijital dünyanın kapılarından içeri geçirilmeyen çok az zaman vardır. İster her an elden düşürülmeyen telefonlar olsun ister bilgisayar ya da tablet gibi teknolojik araçlar olsun

artık iletişimin büyük çoğunluğu bu vasıtayla sunulan sanal etkileşim ile sağlanmaktadır. Gündelik mesajlar, paylaşımlar, araştırmalar gibi özelliklerle sanal mecraların birer parçası olmak kaçınılmaz bir hal almıştır. Bununla birlikte sosyal medya platformlarına kullanıcı olarak katılırken kimliğin istenildiği gibi düzenlemesine olanak tanıyan, sanal ancak doğru bilgi iermeyebilen yeni kimlikler yeni sorunları da beraberinde getirmektedir. Sanal kimlik, internet ve dijital ortamlarda sergilenen davranışlar ve kişinin kendini sunma biçimiyle beliren yeni bir kimlik türüdür. Bu kimlik, çoğunlukla sosyal medya platformlarında oluşturulan toplumsal ve bireysel ilişkilere dayanmaktadır. Yeni medya ortamında oluşturulan kimlik, gerçek kimliğin bir yansıması olabileceği gibi tamamen farklı da olabilmektedir. Bu da yeni medya alanında insanlara kendi kimliklerini oluşturma ve sanal alanda var olma fırsatı yaratmaktadır. Sosyal alan, kimlik kategorilerinin yanı sıra yeni kimliklerin oluşumuna da olanak sağlamaktadır. Kimlik inşası süreci, sosyal alanda gerekleşişirken yerleşik toplumsal normlar ve güç

ilişkileri önemli bir rol oynamaktadır. Sanal ile gerçeklik bağlarının etkileşim göstermesi bu alanların araştırılmasını önemli kılmaktadır. Toplumsal normları ve değerleri ilgilendiren değişimler toplumsal araştırmaları tetiklemektedir. Sanal kimlik kavramı da bu çerçevede önemli bir konuyu ifade etmektedir. Sosyal medya kullanıcılarının platformlarında paylaştıkları içerikler, yeni kişisel kimliklerini oluşturmak ve ifade etmek amacıyla kullandıkları araçlara dönüşmüştür. Sosyal medya, kullanıcıların kendilerini tanımlama, algılanma ve ilişki kurma biçimlerini etkileyen bir ortam olarak işlev görmektedir. Bireyler; paylaşımlarıyla kendilerini gösterme, belirli bir imaj oluşturma, topluluklara ait olma ve benliklerini ifade etme gibi amaçlar doğrultusunda çeşitli içerikler paylaşarak sanal kimliklerini oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla sosyal medya platformları, bireylerin kimliklerini inşa sürecinin önemli bir parçası olmaktadır.

Sahte Haberler

Nedir?: Sahte haber, yalan haber ya da asparagas, haber olarak sunulan, gerçekliği olmayan, tamamen yada kısmen uydurma ve yanıltıcı bilgilerdir. Bilgi düzensizliği türlerinden birisidir. Bir kişi veya kuruluşun ününü artırma ya da itibarını düşürme, çıkar sağlama, reklam geliri yoluyla para kazanma, okuyucuların bir konuda tutumunu değiştirmek için propaganda yapma, onları bir konuda eyleme geçirmek için provoke etme gibi amaçlarla sahte haber üretilebilir. Bir sahte haber, tamamen yalan, eksik ya da yanlış bilgiden oluşabildiği gibi, gerçek bir bilginin eksik ya da taraflı biçimde sunulması şeklinde de olabilir. Bilinçli üretilen sahte haberlerin yanı sıra bilinçsizce üretilen ama zarar verebilecek sahte haberler ve eğlence amaçlı üretilen sahte haberler de bulunur. Sahte haber olgusu, tarihin çok eski devirlerden beri mevcut olmakla birlikte, İnternet teknolojisinin yaygınlaşması ile üretimi ve yaygınlığı artmıştır; çünkü her internet kullanıcısı sosyal medya, blog yazıları veya kişisel web sitesi yoluyla bilgiyi istediği şekilde aktarma bilmektedir.

Size Nasıl Zarar Verebilir?:

Hangi haberlerin sahte, hangi haberlerin gerçek olduğunun ayırt edilemediği durumlar önemli sosyal ve politik meseleler hakkında kafa karışıklığına ve yanlış anlamalara neden olabilir.

Akademisyenler, araştırma devleriniz ve makaleleriniz için kaliteli bilgi kaynaklarının kullanılmasını şart koşar. Yanlış veya yanıltıcı bilgi içeren kaynakları kullanmanız notlarınızı olumsuz etkileyebilir.

Tıbbi tedaviler, kanser ya da diyabet gibi önemli hastalıklarla ilgili birçok sahte ve yanıltıcı haber dolaşmaktadır. Bu yanlış hikayelere güvenmek, sağlığınıza zararlı olabilecek kararlar almanıza neden olabilir.

Influencer Kültürü

Günümüzde hızla gelişen ve dönüşen teknoloji, yeni bir

dünya düzeninin oluşmasına öncülük etmektedir. Sosyal medya platformlarının ortaya çıkışıyla birlikte insanlar sosyalleşme, haber alma, eğitim, sağlık, oyun oynama ve alışveriş yapma gibi birçok ihtiyacını bu platformlar aracılığıyla karşılamaktadır. Gündelik yaşamda da içerik paylaşımı hızlı bir şekilde bilgi ve haberlere ulaşma noktasında sosyal medya platformları öne çıkmaktadır. Her gün milyarlarca insanın sosyal medyayı aktif şekilde kullanması bu etkileşim ağını daha da güçlü hale getirmektedir. Sosyal medyanın gücüyle artık herkes, herhangi bir konu ya da ürün hakkında düşüncelerini rahatlıkla geniş kitlelere aktarabilmektedir. Bireyin bu platformları kullanım zamanının artması ve yine bu platformlardan bilgi almak için yararlanması önemli bir dönüşüme yol açmaktadır. Sosyal medyanın hızla yükselmesi onunla beraber yaşamımıza bazı kavramların girmesine neden olmaktadır. Bu kavramların en önemlilerinden biri de influencer dır. Influencer kavramı, sosyal medya platformlarında çok sayıda takipçisi olan ve yeni bir fikir, akım ya da ürün konusunda etki oluşturabilen kişiyi ifade etmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi

gereken hususlardan biri, influencerlar ve onların takipçilerinin davranış, değer ve yaşam modelleridir. Sosyal medya ağlarının inşa ettiği bu dünyada influencer ve takipçilerinin toplumu nasıl algıladığı, tüketim alışkanlıkları ve yaşam biçimleri yeni bir kültürün oluşmasına öncülük etmektedir. Bu çalışmada da yeni dünyada teknolojik araçların yaygın bir şekilde kullanılmasıyla ortaya çıkan yeni bir kavram olarak influencer kavramı ele alınmakta ve bu bağlamda influencer kültürü kavramı açıklanmaktadır. Influencerlar ile takipçileri arasında organik bir ilişkiye dayanan bağları, sadece bireysel değil toplumsal bakış açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun ışığında çalışmada da öncelikle influencer kavramı ve kültürü açıklanmakta olup daha sonra toplumsal etkiler, etik meselesi ve geleceği üzerine kuramsal bir tartışma sunulmaktadır.

KAYNAKÇALAR

https://www.researchgate.net/profile/Maad-Mijwil/publication/323292529_Yapay_Zeka_Nedir/links/5a8c5d0da6fdcc3b21eb50c2/Yapay-Zeka-Nedir.pdf?_cf_chl=tk=4WEC2qIHU0EXiQANfV_rbQcpBTeUjTWkkt5mMxeaNg-1780624014-1.0.1.1-qXdxql6A39pHm99Bob8CqauwFKyfWfXoGvdQEFDJ960

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3306108>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4225307>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/5015332>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1235412>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/5012869>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/594086>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/607697>

<https://jshsr.org/index.php/pub/article/view/2586/2478>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/872463>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1911980>

<https://www.siberay.com/siber-zorbalik>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4032273>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijmcl/article/1511491>